

BOSHLANG‘ISH TA’LIMDA INNOVATSION INTEGRATSIYA ZARURATI

Aytbaeva Jadra Begaliyevna

Toshkent amaliy fanlar universiteti talabasi

Bovanova Umida Abduvahobovna

Ilmiy rahbar: Toshkent amaliy fanlar universiteti katta o‘qituvchisi

Elektron pochta: umidabovanova8gmail.com

aytbaevaj540 @gmail.com.

Annotatsiya: *Maqolada boshlang‘ich ta’limda innovatsion yondashuvlar va fanlararo integratsiyaning ahamiyati, ularni o‘quv jarayoniga tatbiq etishning dolzarbligi hamda pedagogik samaradorligi tahlil qilingan. Innovatsiyalar orqali ta’lim mazmunini yangilash, o‘quvchilarning qiziqishini oshirish, mustaqil fikrlash va amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari yoritilgan. Integratsiyalashgan yondashuvlar yordamida fanlar o‘rtasida uzviy bog‘liqlikni shakllantirish va boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining bilimini chuqurlashtirishga xizmat qiluvchi metodik takliflar keltirilgan. Maqola natijalari zamonaviy ta’limga yangicha qarash va boshlang‘ich ta’limda sifatli o‘qitishning muhim jihatlari ochib beradi.*

Kalit so‘zlar: *Innovatsiya, integratsiya, ta’lim, texnologiya, metodlar, samaradorlik, izchillik*

KIRISH

XXI asrda ta’lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri - o‘quv jarayonini zamon talablari asosida innovatsion yondashuvlar bilan boyitishdir. Ayniqsa, boshlang‘ich ta’lim bosqichi - o‘quvchining shaxs sifatida shakllanishi, bilimga bo‘lgan qiziqishi va tafakkuri rivojlanadigan muhim davr hisoblanadi. Shu sababli, bu bosqichda qo‘llaniladigan pedagogik texnologiyalar, metodlar va yondashuvlar zamonaviy bo‘lishi, o‘quvchining faol ishtirokini ta’minlay olishi zarur. Innovatsiya va integratsiya kabi zamonaviy pedagogik yondashuvlar yordamida o‘quv materiallari yanada tushunarli, qiziqarli hamda hayotga yaqin shaklda taqdim etilishi mumkin. Ushbu maqolada aynan boshlang‘ich ta’limda innovatsion yondashuvlar va fanlararo integratsiyaning zarurati, ularning o‘quv jarayoniga kiritilishining afzalliklari va amaliy jihatlari yoritiladi.

1. Boshlang‘ich ta’limda innovatsiyaning ahamiyati
2. Integratsiyalashgan ta’limning pedagogik imkoniyatlari
3. Innovatsion va integratsion yondashuvlarni uyg‘unlashtirish tajribalari

1. Boshlang‘ich ta’limda innovatsiyaning ahamiyati

Boshlang‘ich ta’lim - bu bolaning intellektual, ijtimoiy va hissiy jihatdan shakllanishida muhim rol o‘ynaydigan bosqich hisoblanadi. An’anaviy o‘qitish metodlarining samaradorligi zamonaviy jamiyat ehtiyojlariga to‘liq javob bera olmagan sababli, o‘quv jarayoniga innovatsion texnologiyalarni joriy etish zarurati tug‘ilmoqda.

Bunday yondashuvlar o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, muammo yechish, ijodiy yondashish va axborot bilan ishlash kabi ko‘nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Innovatsion metodlar qatoriga interaktiv o‘yinlar, raqamli ta’lim vositalari, loyiha asosida o‘qitish, muammoli ta’lim, ijodiy topshiriqlar va aks ettiruvchi fikrlashni rag‘batlantiruvchi usullar kiradi. Bu vositalar orqali o‘qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki yo‘l ko‘rsatuvchi, o‘quvchini faollikka undovchi shaxsga aylanadi.

2. Integratsiyalashgan ta’limning pedagogik imkoniyatlari

Fanlararo integratsiya - bu turli fanlar o‘rtasidagi aloqadorlikni ochib berish, bilimlarni yagona tizimda shakllantirishga xizmat qiladigan pedagogik yondashuvdir. Boshlang‘ich sinflarda bu uslub orqali bolalar real hayotdagi bog‘liqliklarni tushunadi, dunyoni yaxlit tasavvur qilish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Masalan, matematika bilan tabiatshunoslikni bog‘lab berilgan masalalar, adabiyot orqali axloqiy tarbiya berish, texnologiya darslarida ekologik bilimlarni singdirish mumkin. Integratsiya orqali darslar mazmunan boyiydi, o‘quvchilarning motivatsiyasi oshadi va bilimlar mustahkamlanadi. Ayniqsa, STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Math) yondashuvi asosida tashkil etilgan faoliyatlar o‘quvchining tafakkurini chuqurlashtiradi va qiziqishini oshiradi.

3. Innovatsion va integratsion yondashuvlarni uyg‘unlashtirish tajribalari

Bugungi kunda o‘qituvchilarning asosiy vazifasi — o‘quv jarayonini samarali tashkil etish bilan birga, har bir o‘quvchining individual rivojlanishiga ko‘maklashishdan iborat. Bu esa an’anaviy yondashuvlardan voz kechib, innovatsion va integratsion uslublarni uyg‘un qo‘llashni talab qiladi. Bunday yondashuvlar orqali o‘quvchining intellektual faolligi, tanqidiy fikrlashi, o‘z fikrini erkin bayon eta olishi, mustaqil qaror qabul qilishi kabi ko‘nikmalari shakllanadi.

Masalan, boshlang‘ich sinfda “Atrofimizdagi dunyo” mavzusi doirasida ekologik muammolarni muhokama qilishda matematika (statistik ma’lumotlar tahlili), tasviriy san’at (ekologik plakatlar chizish), ona tili (matnlar tuzish), axborot texnologiyalari (prezentatsiyalar tayyorlash) fanlarini birlashtirgan holda integratsion dars tashkil etish mumkin. Bu kabi faoliyatlar nafaqat bilim beradi, balki o‘quvchining ijodkorlik salohiyatini ham ochib beradi. Shuningdek, o‘qituvchilar tomonidan amalga oshirilgan ayrim tajribalar ham integratsiyaning yuqori samara berishini ko‘rsatmoqda. Jumladan, loyiha asosida ta’lim berishda o‘quvchilar kichik guruhlariga bo‘linib, biror mavzuni chuqur o‘rganadilar, mustaqil izlanadilar va o‘z fikrlarini taqdim etadilar. Bu jarayonda turli fanlardan olingan bilimlar bir-birini to‘ldiradi, o‘quvchi esa bilimlarni hayotga tadbiq qilishga o‘rganadi.

Innovatsion yondashuvlar esa texnologiyalar bilan chambarchas bog‘liq. Elektron darsliklar, interaktiv doskalar, mobil ilovalar, QR kodli topshiriqlar orqali o‘quv materialini qiziqarli va tushunarli yetkazish imkoniyati kengaymoqda. Ushbu imkoniyatlar integratsion yondashuvlar bilan uyg‘unlashganda, darslar hayotiy, zamonaviy va o‘quvchiga yoqimli bo‘lib boradi.

1. O‘quvchilarning yangi avlodi - Z avlodi va Alfa avlodi haqida

Bugungi boshlang‘ich sinf o‘quvchilari asosan Z avlodi (1997–2012) va Alfa avlodi (2013 yildan hozirgacha)ga mansubdir. Bu avlodlar ilgari yashagan o‘quvchilardan keskin

farq qiladi: Z avlodi raqamli texnologiyalar dunyosida ulg‘aygan, internet, smartfon, video kontent ularning tabiiy muhitiga aylangan. Ular tez o‘zgaruvchan axborot oqimiga moslashgan, vizual materiallarni yaxshi qabul qiladilar. Alfa avlodi esa butunlay texnologiyalashgan muhitda tug‘ilgan. Ular o‘yin shaklidagi ta‘lim, interaktiv dasturlar, animatsiyalar va sun‘iy intellekt orqali ta‘lim olishga o‘rganmoqda. Bu shuni anglatadiki, o‘qituvchi dars jarayonida yangi avlod o‘quvchisining fikrlash, qiziqish va o‘rganish uslubini chuqur tushunmog‘i kerak. An‘anaviy, faqat og‘zaki yoki yozma shakldagi mashg‘ulotlar bu avlod uchun yetarli emas. Ular interaktivlik, tezkorlik va hayotiylikni talab qiladi.

2. Qanday qilib zamonaviy texnologiyalar darsni qiziqarli qiladi?

Zamonaviy texnologiyalar o‘quv jarayonini nafaqat interaktiv qiladi, balki o‘quvchining faol ishtirokini, mustaqil fikrlashini, ijodkorligini kuchaytiradi. Quyidagi texnologiyalar ayniqsa samarali: Interaktiv doskalar va taqdimotlar: Dars jarayonini jonlantiradi, o‘quvchini ekrandagi harakatlarga jalb etadi.

QR kodlar orqali topshiriqlar: Har bir o‘quvchi o‘z mobil qurilmasi orqali QR kodni skanerlab, mustaqil topshiriqni bajaradi. Bu usul ularni mustaqil ishlashga o‘rgatadi.

Gamifikatsiya (o‘yinlashtirish): “Quizizz”, “Kahoot!”, “Wordwall” kabi onlayn vositalar orqali darslarni test, musobaqa yoki mini-o‘yin shaklida tashkil etish mumkin.

AR/VR texnologiyalari: Reallikni kengaytiruvchi texnologiyalar (masalan, virtual sayohatlar) orqali tabiat, tarix yoki boshqa fanlarni o‘quvchi ko‘z o‘ngida his qiladi.

Video darslar va YouTube resurslari: Yaxshi animatsiyalangan ta‘lim videolari o‘quvchilar uchun tushunarli, esda qolarli va qiziqarli bo‘ladi. Bu texnologiyalar yordamida har bir dars o‘yin bilan o‘rganish, qiziqish bilan eslab qolish va faol ishtirok asosida tashkil etiladi.

3. An‘anaviy metodlar bilan zamonaviy texnologiyalarni uyg‘unlashtirish

Pedagogik jihatdan eng to‘g‘ri yondashuv - an‘anaviy metodlarni butunlay inkor etmasdan, ularni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirishdir.

Misollar:

O‘qish darsida: An‘anaviy matn o‘qitish usuli bilan birgalikda matnga asoslangan video lavhalar namoyish qilinadi, QR kod orqali testlar topshiriladi.

Matematika darsida: Sonlar va arifmetik amallarni yozma tarzda bajartirib, so‘ng “Matific” kabi interaktiv ilovalar orqali o‘yin shaklida mustahkamlanadi.

Tasviriy san’atda: Rasm chizish usullari o‘rgatilgach, o‘quvchilarga sun‘iy intellekt asosida ishlovchi rasm yaratish dasturlari tavsiya etiladi.

Bunda muhim jihat - o‘qituvchi metodik jihatdan mos ravishda qaysi bosqichda an‘anaviy, qaysi bosqichda innovatsion vositani qo‘llashni bilimli va o‘ylangan tarzda rejalashtirishi lozim.

XULOSA

Boshlang‘ich ta‘limda innovatsiya va integratsiyaning joriy etilishi zamonaviy ta‘lim talablariga javob beruvchi, o‘quvchining har tomonlama rivojlanishini ta‘minlovchi muhim

omillardandir. An’anaviy yondashuvlar bugungi tez o‘zgaruvchan axborot asrida yetarli samara bermasligi, ta’limga yangicha qarashlar talab etilayotganini ko‘rsatmoqda.

Innovatsion metodlar o‘quvchilarni faollikka, izlanishga, ijodiy fikrlashga undasa, integratsiyalashgan yondashuv esa bilimlar orasidagi mantiqiy bog‘liqlikni ochib, o‘quv materialini hayot bilan uyg‘unlashtiradi. Bu ikki yondashuvning uyg‘unligi boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘zlashtirish darajasini oshirish, fanlarga bo‘lgan qiziqishni kuchaytirish va mustaqil fikrlovchi shaxsni shakllantirishga xizmat qiladi.

Kelgusida pedagogik amaliyotda o‘qituvchilarning metodik tayyorgarligini oshirish, zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash imkoniyatlarini kengaytirish, fanlararo integratsiyani ta’lim dasturlariga chuqur singdirish - boshlang‘ich ta’lim sifatini oshirishning muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.R.Ishmuhammedov.Innovatsiya texnologiyalari yordamida ta’lim samaradorligini oshirish yo‘llari -T 2000

2.Yo‘ldoshev.J.G’, Usmanov S Ilg‘or pedagogik texnologiyalar T.;O‘qituvchi,2004

3.Olimov,Q.T Pedagogik texnologiyalar. -T ; “Fan va texnologiyalar” nashiyot, 2011.-

4.Ochilov.M Yangi pedagogik texnologiyalar - Qarshi Nasaf 2000

5.Ro‘ziyeva.D , Usmonberdiyeva.M , Holiqova.Z Interfaol metodlar ;mohiyati va qo‘llanilishi / Metod qo‘ll.-T ;Nizomiy nomli DTPU,2013

6.O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi. “Boshlang‘ich ta’lim metodikasi: uslubiy tavsiyalar”,2023

7.Xaydarov.A.”Ta’limda intefratsion yondashuvlar: nazariya va amaliyot

8.Karimova.M.”Zamonaviy pedagogik texnologiyalar “ ,Toshkent:O‘qituvchi,2022

Internet ma’lumotlar

1.www.gov.uz

2.www.ziynet.uz-O‘zbekiston ta’lim tizimiga oid ochiq manbalar portali

3.www.edu.uz

4.www.tdpu